

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کارگاه صنایع دستی (فلز)

رشته صنایع دستی

گروه تحصیلی هنر

زمینه خدمات

شاخه آموزش فنی و حرفه ای

شماره درس ۳۵۹۱

کارگاه صنایع دستی (فلز) / مؤلفان : زهره خلیلی راد، فاطمه سوسن آبادی فراهانی.	۷۴۵
تهران : شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران، ۱۳۹۱.	/۵
۹۵ ص. : مصور. - (آموزش فنی و حرفه ای ؛ شماره درس ۳۵۹۱)	۷۲۷ ک
متون درسی رشته صنایع دستی گروه تحصیلی هنر، زمینه خدمات.	۱۳۹۱
برنامه ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا : کمیسیون برنامه ریزی و تألیف کتابهای درسی رشته صنایع دستی دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزشهای فنی و حرفه ای و کاردانش وزارت آموزش و پرورش.	
۱. صنایع دستی - کارگاهها. ۲. فلزکاری - کارگاهها. الف. ایران. وزارت آموزش و پرورش. دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزشهای فنی و حرفه ای و کاردانش. ب. عنوان. ج. فروست.	

همکاران محترم و دانش‌آموزان عزیز:

پیشنهادات و نظرات خود را دربارهٔ محتوای این کتاب به نشانی تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزشهای فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

پیام‌نگار (ایمیل) info@tvoccd.sch.ir

وب‌گاه (وب‌سایت) www.tvoccd.sch.ir

این کتاب در دی ماه ۱۳۸۲ براساس اعتباربخشی نظری توسط اعضای محترم کمیسیون تخصصی برنامه‌ریزی و تألیف رشتهٔ صنایع دستی این دفتر مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفت.
اعضای کمیسیون تخصصی: نصرالله تسلیمی، سیدامیراحمد ذریه‌زها، مریم کیان‌اصل، بشری گل‌بخش و مجید نیکویی

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزشهای فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب: کارگاه صنایع دستی (فلز) - ۴/۴۸۵

مؤلفان: زهره خلیلی‌راد، فاطمه سوسن‌آبادی فراهانی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: ادارهٔ کل چاپ و توزیع کتابهای درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت: www.chap.sch.ir

عکاس: نسرین اصغری

صفحه‌آرا: طرفه سهانی

طراح جلد: علیرضا رضائی‌گر

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

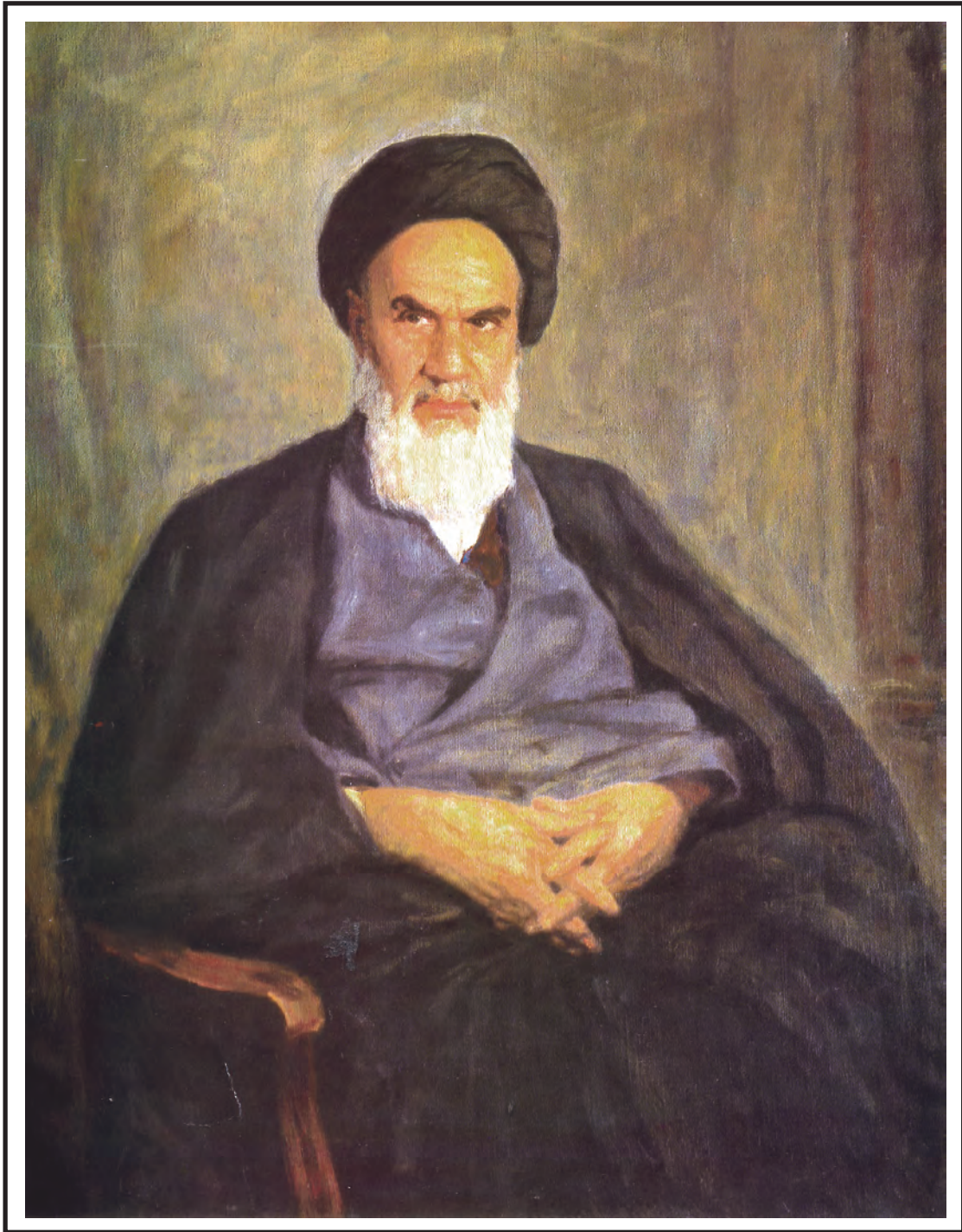
تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه: سهند

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ پنجم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۸-۶۸۱-۰۵-۹۶۴ ISBN 964-05-0681-8

اثر استاد کیخسرو خروش

هنر عبارتست از دیدن روح لعنت در انسانها
امام خمینی

فهرست مطالب

۲	فصل اوّل: تاریخچه فلزکاری در ایران
۵	۱- دوره پیش از تاریخ
۲۳	۲- دوره ایران باستان
۳۱	۳- دوره اسلامی
۳۴	سلجوقیان
۳۵	صفویان
۳۸	ارزشیابی نظری
۳۹	فصل دوم: آشنایی با کارگاه قلمزنی
۳۹	کارگاه قلمزنی
۴۱	ابزار اصلی قلمزنی
۴۹	ابزارهای جانبی قلمزنی
۵۳	اصول ایمنی و بهداشت
۵۴	ارزشیابی نظری
۵۴	ارزشیابی عملی

۵۵	فصل سوم: انتخاب و پیاده کردن طرح
۵۶	انتخاب طرح
۵۶	شیوه‌های پیاده کردن طرح
۶۰	ارزشیابی نظری
۶۰	ارزشیابی عملی
۶۱	فصل چهارم: قلمزنی
۶۱	شیوه‌های قلمزنی
۶۱	روش صحیح در دست گرفتن قلم و چکش
۶۳	بکارگیری هماهنگ قلم و چکش
۶۴	تثبیت طرح
۶۹	اجرای طرح
۷۲	ارزشیابی عملی
۷۴	ارزشیابی عملی ۱
۷۴	ارزشیابی عملی ۲
۷۸	ارزشیابی عملی ۳
۷۹	مراحل تکمیل کار
۸۱	روش تکمیلی سیاه‌کاری یا دوده‌گذاری
۸۱	ارزشیابی نظری
۸۴	پیوست: استادان قلمزن و آثار معاصر
۹۴	فهرست منابع

«هو اللطيف»

مقدمه

انسان از دیرباز تاکنون، در جستجوی زیباییهای مادی و معنوی، و یافتن راهی برای ماندگار کردن آنها، در درون و بیرون خود، پیوسته به هنر پناه آورده است. او در این جستجو، برای شکل بخشیدن به تفکرات، احساسات و عواطف و ناگفته‌های خود، از خاک، سنگ، فلز، چوب و ... استفاده و نقش‌آفرینی می‌کند. در این کتاب، قصد داریم پژوهندگان هنر را با نقش‌آفرینی بر فلز – که از هنرهای قدیمی ایران است و با نام قلمزنی شناخته می‌شود – آشنا کنیم.

در همین راستا، در فصل اول، مروری بر تاریخچه فلزکاری در دوره‌های مختلف هنری ایران با تأکید بر آثار برگزیده قلمزنی آن خواهیم داشت تا پیش از پیش‌غنائی کشور خود را، در این هنر، دریابیم. و نیز، با انواع فلزات مورد استفاده در قلمزنی و شیوه‌های گوناگون این هنر، آشنا شویم.

در فصل دوم، ویژگیهای کارگاه قلمزنی و ابزارهای اصلی و جانبی و اصول ایمنی و بهداشت کارگاه را شرح خواهیم داد. کار عملی قلمزنی از فصل سوم آغاز می‌شود و در آن با چگونگی انتخاب طرح و روشهای انتقال آن آشنا می‌شویم. در فصل چهارم، با انواع قلمها و اثرات آنها، شیوه استفاده از قلم و چکش و کارهای تکمیلی قلمزنی آشنا می‌شویم. امید است هنرجویان، با علاقه و تلاش، این هنر را فراگرفته، با جذابیت‌های آن بهتر آشنا شوند و در انجام و تجربه هنر قلمزنی کوشا باشند.

پیشینیان ما زیباترین و ارزنده‌ترین آثار فلزی دنیا را از خود به یادگار گذاشته‌اند، امیدواریم ما نیز با نیروی اندیشه و دست‌هایمان، زندگی خود و تاریخچه هنری کشورمان را غنی‌تر و لطیف‌تر سازیم. در پایان، از تمامی استادان، سازمان میراث فرهنگی و دوستانی که ما را در این کار یاری دادند تا گامی پویاتر برداریم، سپاسگزاری می‌نماییم.

هدف کلی

«آشنایی با آثار هنری فلزی ایران و توانایی قلمزنی»